

Sygn. akt IV KK 172/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Włodzimierz Wróbel (przewodniczący)

SSN Dorota Rysińska (sprawozdawca)

SSA del. do SN Krzysztof Eichstaedt

Protokolant Jolanta Grabowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Zbigniewa Siejbika
w sprawie **G. K.**

skazanego z art. 177 § 1 kk w zw. z art. 178 § 1 kk, art. 178a § 1 kk

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 23 października 2014 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w T.

z dnia 6 marca 2014 r., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w B.

z dnia 14 listopada 2013 r.,

uchyla wyrok w zaskarżonej części co do punktu I. 1.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 listopada 2013 r. Sąd Rejonowy w B. uznał oskarżonego
G. K. za winnego tego, że:

I. w dniu 4 czerwca 2013 r. w miejscowości G., umyślnie naruszył zasady

bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że prowadząc samochód osobowy marki Seat Ibiza o numerze rejestracyjnym [...] w stanie nietrzeźwości, przy stwierdzonej zawartości 0,42 oraz 0,43 mg/1 alkoholu w wydychanym powietrzu, pokonując łuk drogi wprawo nie dochował szczególnej ostrożności i nie dostosował prędkości do panujących warunków drogowych, w wyniku czego utracił panowanie nad kierowanym pojazdem a następnie wjechał do przydrożnego rowu usytuowanego po lewej stronie drogi, uderzając w rosnące tam drzewo, w następstwie czego pasażerka tego pojazdu P. Z. doznała obrażeń ciała w postaci urazu głowy, stłuczenia mózgu w zakresie prawego płata czołowego, wieloodłamowego złamania kości czołowej, złamania ściany górnej i przyśrodkowej oczodołu prawego oraz rany tłuczonej okolicy prawego łuku brwiowego, które spowodowały naruszenie czynności narządów ciała na czas przekraczający dni siedem,

i za czyn ten, zakwalifikowany na podstawie art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. skazał go na karę roku pozbawienia wolności;

II. w dniu 4 czerwca 2013 r. w miejscowości B. i miejscowości G., kierował w ruchu lądowym samochodem osobowym marki Seat Ibiza o numerze rejestracyjnym [...], będąc w stanie nietrzeźwości, przy stwierdzonej zawartości 0,42 oraz 0,43 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu,

i za to przestępstwo skazał go, na mocy art. 178a § 1 k.k., karę 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. Sąd Rejonowy orzekł wobec G. K. karę łączną roku pozbawienia wolności, której wykonanie, na mocy art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 2 k.k. warunkowo zawiesił na okres próby 3 lat, oddając oskarżonego w okresie próby, na podstawie art. 73 § 2 k.k., pod dozór kuratora sądowego.

Na mocy art. 42 § 2 k.k. Sąd Rejonowy orzekł wobec oskarżonego zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 2 lat z wyłączeniem kat. „T”, z jednoczesnym zaliczeniem okresu faktycznego zatrzymania prawa jazdy od dnia 4.06.2013 r. Orzekł ponadto o kosztach sądowych.

Powyższy wyrok w zakresie orzeczenia o karze zaskarżyli prokurator oraz obrońca oskarżonego.

Prokurator zarzucił wyrokowi obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 42 § 2 k.k. poprzez nieorzeczenie za jedno z przypisanych oskarżonemu przestępstw obligatoryjnego środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych, a nadto rażąco niewspółmierność kary pozbawienia wolności wymierzonej oskarżonemu za przestępstwo z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. i wobec tego wniósł o uchylenie wyroku i skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Obrońca podniósł zarzuty obrazy art. 53 k.k. i art. 86 k.k. oraz wymierzenia kar jednostkowych i kary łącznej pozbawienia wolności oraz zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych – w wymiarze niewspółmiernie surowym i domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i wymierzenia oskarżonemu łagodniejszych kar jednostkowych.

Wyrokiem z dnia 6 marca 2014 roku Sąd Okręgowy w T.

I. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. uchylił ustęp V wyroku Sądu I instancji, zawierający orzeczenie o dozorze kuratora na podstawie art. 72 § 3 k.k.,
2. orzeczony w ustępie VI środek kary odniósł do czynu przypisanego w ustępie I,
3. na mocy art. 42 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego środek kary zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych z wyjątkiem pojazdów kategorii „T” na okres roku, odnosząc to rozstrzygnięcie do czynu przypisanego w ust. II,
4. na mocy art. 90 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego łączny środek kary zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów z wyjątkiem pojazdów kategorii „T” na okres 2 lat,
5. zaliczenie okresu zatrzymania prawa jazdy z ust. VI odniósł do orzeczonego w pkt 4 niniejszego wyroku łącznego środka karnego;

II. w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego zaskarżył kasacją, wniesioną na niekorzyść G. K., Prokurator Generalny. Skarżąc ten wyrok w zakresie orzeczenia o karze zarzucił mu *„rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa karnego procesowego – art. 440 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1 k.p.k., polegające na przekroczeniu granic środka odwoławczego i reformatoryjnym orzeczeniu co do środka probacyjnego w postaci dozoru kuratora sądowego, poprzez jego uchylenie, co nastąpiło w konsekwencji z rażąco obrazą przepisu*

prawa materialnego w postaci art. 73 § 2 k.k. stanowiącego obligatoryjną podstawę orzeczenia rzeczzonego środka probacyjnego z uwagi na fakt, iż oskarżony korzystał w trakcie postępowania ze statusu młodocianego sprawcy przestępstwa umyślnego w rozumieniu art. 115 § 10 k.p.k.” Na podstawie tak sformułowanego zarzutu Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części poprzez jego uchylenie w pkt. I ust. 1.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie, jako że zaskarżone nią rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego, uchylające orzeczenie Sądu I instancji, którym poddano G. K. dozorowi kuratora sądowego w okresie próby warunkowego zawieszenia wykonania wymierzonej mu kary łącznej pozbawienia wolności, w rażący sposób narusza przepis art. 73 § 2 k.k. Unormowanie to stanowi wprost, że dozór jest obowiązkowy wobec młodocianego sprawcy przestępstwa umyślnego, wystąpienie zaś w realiach sprawy obu wymienionych przesłanek było niesporne. G. K. urodził się w dniu 29 listopada 1994 r., przypisanych mu przestępstw dopuścił się w dniu 4 czerwca 2013 r., a Sąd I instancji wyrokował w jego sprawie w dniu 14 listopada 2013 r. Oznacza to, że w datach tych oskarżony liczył sobie lat 18 (w czasie orzekania przez Sąd odwoławczy miał 19 lat), a więc w myśl unormowania art. 115 § 10 był sprawcą młodocianym. Jednocześnie nie ulega wątpliwości, że drugie z przypisanych mu przestępstw, zakwalifikowane z art. 178a § 1 k.k., ma charakter umyślny. Obligatoryjny charakter orzeczenia przewidzianego w art. 73 § 2 k.k. – do jakiego to rygoru dostosował się Sąd I instancji – nie zezwalał zatem Sądowi odwoławczemu na podjęcie rozstrzygnięcia o uchyleniu orzeczenia o zastosowaniu wobec oskarżonego dozoru kuratora, bez narażenia się na całkowicie słuszny zarzut rażącego uchybienia wymienionemu przepisowi prawa materialnego. Bez wątpienia, zaskarżenie apelacjami wyroku Sądu I instancji w zakresie orzeczenia o karze uprawniało (i obligowało) Sąd odwoławczy, zgodnie z treścią art. 447 § 2 k.p.k., do przeprowadzenia kontroli całości rozstrzygnięcia o karze i środkach karnych; w tak zakreślonych ramach mieściło się również dokonanie instancyjnej kontroli orzeczenia o poddaniu oskarżonego dozorowi kuratora, choć przeciwko temu orzeczeniu nie skonkretyzowano żadnego zarzutu apelacyjnego. W realiach sprawy nie znajduje więc dostatecznego

odzwierciedlenia doszukiwanie się przez autora kasacji uchybienia przez Sąd Okręgowy także przepisom art. 440 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1 k.p.k. – tym bardziej, że stanowisko tego Sądu żadną miarą nie wskazuje, by uchylenie orzeczenia wydanego na podstawie art. 73 § 2 k.k. podyktowane było stwierdzeniem rażącej niesprawiedliwości tego orzeczenia.

Z motywów uzasadnienia zaskarżonego kasacją wyroku wyraźnie wynika, że pierwotnym źródłem stwierdzonego naruszenia prawa materialnego było przeoczenie przez Sąd Okręgowy umyślnego charakteru drugiego z przypisanych G. K. występków, za który orzeczono karę pozbawienia wolności, objętą następnie węzłem kary łącznej, której wykonanie warunkowo zawieszono. Sąd odwoławczy nie miał wątpliwości co do tego, że w takiej sytuacji orzeczenie dozoru wobec sprawcy młodocianego jest obligatoryjne. W wywodzie swym zawarł natomiast refleksje, prezentowane na tle oceny kryminologicznej sylwetki oskarżonego, dotyczące sensowności zawartego w art. 73 § 2 k.k. rozwiązania ustawowego – stanowiącego omawiany nakaz bez względu na okoliczności konkretnego przypadku oraz realną potrzebę stosowania środka szeroko rozumianej reakcji karnej, a przy tym podał w wątpliwość zgodność wymienionego przepisu z unormowaniami art. 31 ust. 3 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP „w zakresie, w jakim sankcjonuje on pozycję sądu jako automatu judykacyjnego, pozbawionego możliwości merytorycznej oceny zastosowania wobec danego podmiotu” tego środka w konkretnych okolicznościach.

Oceniając powyższe stanowisko stwierdzić trzeba, że uwagi Sądu Okręgowego mogą być traktowane jedynie w kategoriach postulatu *de lege ferenda* i w żadnym razie nie mogą mieć wpływu na ocenę słuszności zapadłego orzeczenia z punktu widzenia obowiązującego prawa. O ile natomiast Sąd Okręgowy dostrzegł wątpliwość co do zgodności z Konstytucją przepisu art. 73 § 2 k.k., to oczywiście jest, że przed podjęciem rozstrzygnięcia uchybiającego treści tego przepisu, powinien był najpierw wszcząć odpowiednią procedurę zmierzającą do wyjaśnienia tych wątpliwości przez Trybunał Konstytucyjny, jako jedyny organ w tej kwestii kompetentny.

W nawiązaniu do treści kolejnych uwag prezentowanych w motywach zaskarżonego wyroku wypada natomiast zaakcentować, że obligatoryjne

stosowanie dozoru wobec młodocianego sprawcy przestępstwa umyślnego podyktowane jest przyjętym przez ustawodawcę założeniem, iż w takiej sytuacji zawsze niezbędne jest podjęcie wzmożonej kontroli nad zachowaniem młodocianego w okresie próby, przy czym kontrola ta ma służyć nie tylko – co podkreśla Sąd odwoławczy – readaptacji społecznej sprawcy (której potrzeby w sprawie nie dostrzegł), ale również bieżącemu nadzorowaniu przestrzegania przez niego porządku prawnego oraz, co równie istotne, udzielaniu mu pomocy w sprawach życiowych i pokonywaniu ewentualnych trudności, które mogą przeciwdziałać utrwaleniu właściwej postawy życiowej. Z pola widzenia Sądu zniknęła ta zasadnicza okoliczność, że omawiany przepis odnosi się do ludzi młodych, najczęściej nie do końca ukształtowanych, podatnych na wpływy zewnętrzne, niemających jeszcze umiejętności radzenia sobie z problemami życiowymi – choćby i nie wykazywali dotąd postaw aspołecznych a ich środowisko nie było dysfunkcjonalne; stanowi on zatem konkretne uzupełnienie dyrektywy wymiaru kary (art. 54 § 1 k.k.), wskazującej sądowi na potrzebę kierowania się przede wszystkim tym, aby sprawcę młodocianego wychować. Potrzeba oddziaływania wychowawczego przez kuratora w czasie poddania tego sprawcy próbie zachodzi więc w każdym przypadku popełnienia przez niego przestępstwa umyślnego, niezależnie od incydentalnego charakteru popełnionego przestępstwa.

Do przyjętego rozwiązania ustawowego przystają zresztą i okoliczności sprawy, niedostrzeżone bądź niedocenione przez Sąd Okręgowy. Z pewnością Sąd zbagatelizował, że będącego przedmiotem osądu przestępstwa dopuścił się sprawca wówczas zaledwie 18-letni, który w godzinach popołudniowych (około godz. 15.00), po zakończeniu akcji Ochotniczej Straży Pożarnej, spożywał wódkę w ilości, która jeszcze późnym wieczorem (przed godziną 23.00) wywołała u niego poziom stężenia alkoholu w wydychanym powietrzu w rozmiarze 0,42-0,43 mg/l. Nie docenił też Sąd lekkomyślności oskarżonego, która ostatecznie doprowadziła do spowodowania wypadku drogowego, jak również opisywanej przez siebie sytuacji rodzinnej i życiowej młodocianego, który funkcjonuje w niepełnej rodzinie (ojciec zmarł) i musi radzić sobie z pomocą matce w utrzymaniu gospodarstwa. Zaprzeczenie, przy uwzględnieniu powyższego, funkcji i celowi unormowania art. 73 § 2 k.k., nakazującego sądowi stosowanie względem młodocianego dozoru w

okresie probacji nie znajduje zatem żadnego uzasadnienia, także w realiach sprawy. Przeciwnie, okoliczności te dobitnie potwierdzają nie tylko rażący charakter uchybienia wymienionemu przepisowi prawa materialnego, ale świadczą również o istotnym wpływie tego uchybienia na treść zaskarżonego rozstrzygnięcia. Nie trzeba szerzej przekonywać, że orzeczenie to, z jednej strony, w bezpodstawny sposób zmniejszyło zakres stosowanej wobec oskarżonego represji karnej, z drugiej zaś, mogło przynieść dla niego niekorzystne, z punktu widzenia omawianej funkcji przepisu art. 73 § 2 k.k., konsekwencje.

Z tych zatem powodów Sąd Najwyższy uwzględnił przedłożony w kasacji wniosek i uchylił wyrok Sądu Okręgowego w zaskarżonej co do pkt. I. 1. części – zawierającej rozstrzygnięcie o uchyleniu opartego na podstawie art. 73 § 2 k.k. orzeczenia Sądu Rejonowego – co nie wymagało już wydawania przez Sąd kasacyjny żadnego rozstrzygnięcia następczego.